AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ

F.KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI
ELMİ-METODİKA ŞÖBƏSİ

Xalq şairi İlyas Tapdığın 80 illik yubileyi

münasibətilə

“Şeir sevən balalar”

(metodiki vəsait)

B A K I – 2014

Redaktor: **Şəhla Qəmbərova - F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının direktoru**

Tərtibçi: **Könül Səmədzadə - F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası Elmi metodika şöbəsinin baş kitabxanaçısı**

Korrektor: **Ruhiyyə Məmmədli - F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının elmi-metodika şöbəsinin müdiri**

G İ R İ Ş:

Görkəmli İrlandiya dramaturqu Corc Bernard Şou müsahibələrinin birində tam səmimiyyətlə qeyd edir ki, gənc ikən mən yazıçı olmaq haqqında düşünmürdüm; daha çox dəniz qulduru olmaq istəyirdim. Bir az da opera müğənnisi, bir az da bəstəkar...” Yalnız yazıçı olmaq haqqında mən heç vaxt düşünməmişdim, çünki yazıçı olmaq mənim üçün çox təbii bir hal idi, ağızdakı suyun dadı kimi; onun dadını hər gün içirsən deyə hiss eləmirsən...”

Bu sətirləri oxuduqca tanınmış şair İlyas Tapdığın son dərəcə səmimi, həssas, xeyirxah şair obrazı gözlərimiz önünə gəlir. Gədəbəy rayonunun ötən əsrin 60-70-ci illərindəki elə də könülaçan olmayan sosial həyatı içindən şeirlərinin pak, munis ab-havasına uçunduğumuz, şeirlərini əzbərlədiyimiz İlyas Tapdığın... O İlyas Tapdığın ki, B.Şounun dediyi kimi, şair olmaq haqqında heç vaxt fikirləşməmişdi, çünki, şair kimi doğulmuşdu.

Gəlin özünəməxsus poetik dünyası ilə bir arada olan İlyas Tapdığın yaradıcılığı ilə bir daha yaxından tanış olaq...

HƏYAT VƏ YARADICILIĞI

İlyasam, el üçün qaynayır qanım,
Elsiz kimə gərək şeirim, dastanım,
Bu barlı-bəhrəli Azərbaycanın
Bir kiçik parçası Gədəbəydədir!

İyirminci yüzillikdə uşaq ədəbiyyatımızın zənginləşməsində zəhməti olan yazıçılarımız çoxdur. Demək olar, hər bir şair və yazıçılarımızın uşaqlar üçün heç olmasa bir şeiri, mənzum nağılı və yaxud da hekayəsi var. Lakin ötən yüzillikdə uşaq ədəbiyyatı sahəsində iki yazıçımızın gərgin əməyini xüsusilə qeyd etmək istərdik. Onlardan biri, iyirminci yüzilliyin yarısında, digəri isə ikinci yarısında bütün varlığı ilə öz yaradıcılığını uşaq ədəbiyyatının inkişafı və zənginləşməsinə sərf etmiş, Fərhad kimi külüngünü yerə qoymamışdır.

Bunlardan biri adı uşaqların dilinin əzbəri olan Abdulla Şaiqdirsə, ikincisi onun zəngin ənənəsini davam etdirən, bu sahədə xeyli uğurlu əsərlər müəllifi kimi tanınan İlyas Tapdıqdır.

Müsair Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının inkişafında böyük xidməti olan görkəmli şair İlyas Tapdıq 1931-cü il noyabrın 30-da Gədəbəy rayonunun Əliismayıllı kəndində anadan olmuşdur.

Şair yaradıcılığa lap erkən yaşlarından başlayıb. Şeirləri 1952-ci ildən müntəzəm çap olunan şairin ilk kitabı N. Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin tələbəsi ikən 1955-ci ildə çap olunmuşdur. Onun indiyə qədər uşaqlar və böyüklər üçün 38-dən çox kitabı çap olunmuşdur. Şairin çap olunan əsərləri bir çox mükafatlara layıq görülmüşdür. Şairin "Bulaq başında", "Gözlər", "Bir eşqin şimşəyi", "Arxalı dağlar", "Meşənin mahnısı" və s. kitabları oxucular tərəfindən hədsiz rəğbətlə qarşılanmışdır.

Şairin uşaqlar və böyüklər üçün yazılmış onlarla şeirlərinə görkəmli bəstəkarlarımız bir çox musiqilər bəstələmişlər.

İlyas Tapdığı biz çoxdan, ədəbiyyata gəldiyi ilk gündən tanıyırıq. Onun şeirlərinin çoxunda həyati müdriklik və sadəlik var. Sözü sadə və yerində demək bacarığı var. Bu, keyfiyyət isə yaradıcılıqda ən çətin yoldur.

İlyas Tapdığın şeirlərini oxuyanda adama elə gəlir ki, bu şeirləri uşaqlar özləri qoşub. Ona görə ki, bunlar uşaqların özləri kim təbii, saf və sadədir.

Götür çiyninə
Dəyim budağa
Budağın üstə

Qaldır oturum.
Əlimdən burax,
Qoy özüm durum.

İlyas Tapdığın uşaqlar üçün yazdığı istər şeir, istərsə də nəsrdə cazibədarlıq, hərarət, səmimiyyət azlıq edəndə mövzu nə qədər maraqlı olsa da təsiri olmur. Belə halda bəzən müəllif uşağın diqqətini cəlb etmək üçün şeiri bir növ oyuncağa,

əyləncəyə çevirir. İlyas Tapdıq isə ən çətin mövzunu belə uşaqlar üçün asanlaşdırıb böyük poetik vüsətdə ifadə etməyi bacarır.

Kömür kürədə
Qığılcımlanır,
Kömür köz olur
Köz xıncımlanır...
Dəmirçi əli
Dəmir kimidir
Qızarmış dəmir
Xəmir kimidir.

İlyas Tapdığın təbiət hadisələrinə, ağaca, çiçəklərə, torpağa , Xəzərə, küləyə, yağışa həsr etdiyi ürəkdən gələn, ürəyə axan şeirləri, heç kimə oxşamayan özünəməxsus, bənzərsiz poeziyası Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının ən gözəl incilərindəndir.

Mehdi, Mehdi,
Ay Mehdi!
Bu küləkdi,
Ya mehdi?!
Bu meh deyil,
Küləkdi!
Qum ələyən ələkdi!
Bu küləkdi,
Kələkdi.
Kül sovuran
Küləkdi.

İ.Tapdığın poeziyasının bir məziyyəti də xalq yaradıcılığından bəhrələnməsidir. O, aşıq şeirini mükəmməl bilir, saz motivlərinə yaxından bələddir. Bu da sonradan öyrənilən, tədqiqat nəticəsində əldə edilən məsələ deyil. Bu poeziya İlyasa dünyaya göz açandan tanışdır, onu ana südü ilə birlikdə əmib.

İ.Tapdıq uzun illər "Gənclik" nəşriyyatında, "Azərnəşr"də işləmiş, 700-dən çox kitabın redaktoru olmuş, bir müddət Azərbaycan televiziyasında "Gənclər üçün proqram" redaksiyasının baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdir.

"Savalan" qəzetinin redaksiya heyətinin üzvü olan İlyas Tapdıq tez-tez orta məktəblərdə keçirilən görüşlərdə, ədəbi-bədii gecələrdə iştirak edir, məktəbli oxucuların qarşısında öz şeirlərini oxuyur, onlarda yüksək vətənpərvərlik duyğularının aşılanması üçün əlindən gələni əsirgəmir. Və belə yüksək xidmətlərinə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 5 iyul 2003-cü il tarixli sərancamı ilə İlyas Tapdıq Prezident təqaüdünə layiq görülmüşdü.

Hər bir qələm sahibinin ədəbi mühitdə qəribə tale yolu var. İlk qələm təcrübəsi bəzən müəllifinin özünün də ağlına gəlməyən qəribə ədəbi yanrın güclü təsirindən yaranır. Şeiri, hekayəsi, povesti, yaxud əsəri, ədəbi parçası yazılıb çap

üzü görən kimi özünə oxucu tapırsa, müəllifini qanadlandırır, onu daha yeni bir yaradıcılıq uğuruna səsləyir.

Belə qələm sahiblərindən biri də İlyas Tapdıqdır. İlyas Tapdığın həyat, və yaradıcılığı uzun illər nəşriyyatla bağlı olub. O, mahir, həm də çox tələbkar bir redaktor kimi tanınır. Indiyə qədər onun redaktə etdiyi kitabların sayı 700-ə çatıb. Vaxtilə "Gənclik" nəşriyyatında şöbə müdiri işləyərkən onun təşəbbüsü ilə "Gənc şairin ilk kitabı" seriyası yaradılıb. O, neçə-neçə gənc şairə xeyir-dua verib, onları sənət aləminə pərvazlandırıb.

İlyas Tapdığın yaradıcılığını Azərbaycanın bir sıra qüdrətli söz ustaları, o cümlədən Süleyman Rəhimov, Osman Sarivəlli, Mir Cəlal, Bəxtiyar Vahabzadə, Hüseyn Arif, Məmməd Araz qiymətli fikirlər söyləmiş, ayrı-ayrı şeir və poemalarını ürək genişliyilə təqdir etmişlər.

Osman Sarıvəlli məqalələrinin birində deyir: "İlyas Tapdıq sözü danışdırmağı bilən şairdir. Onun şeir rübabı xalq ruhunda köklənib. Elə buna görə də İlyasın poeziyası belə ürəkdən sevilir, alqışlanır".

Çoxdur dağlarında qızıl, dəmir, mis,
Gədəbəy dünyaya tanışdır artıq.
Gəzdik dağlarını qarış-qarış biz,
Qızıldan qiymətli İlyası tapdıq!

İlyas Tapdıq istedadlı sənətkardır. O, balalarımızın sevimli şairidir. Şeirləri tez-tez müxtəlif dərsliklərin səhifələrindən boylanır, məktəb səhnələrindən, uşaq bağçalarında keçirilən şənliklərdən, eləcə də radio dalğalarından, televiziya ekranlarından səslənir.

Onun məşhur "Dəvələr" şeiri artıq ədəbiyyatımızın klassik nümunəsinə çevrilmiş, respublikamızın sərhədlərini aşaraq dünya səyahətinə çıxmışdır.

Nənənin evində
        gəbə var.
Gəbənin üstündə
        dəvə var,
Dəvənin belində
        təpə var,
Təpənin üstündə
        nəvə var.
Dəvənin yunundan
        toxunur gəbələr,
Dəvənin üstündə
        dayanır təpələr,
Təpələr üstündə
        oynayır nəvələr.

İlyas Tapdıq söz sərrafı, söz zərgəri, söz rəssamıdır. O, sözdən ilmə vurur, naxış toxuyur, poetik lövhələr yaradır. Doğulub boya-başa çatdığı Gədəbəyə həsr etdiyi şeir dediklərimizə sübutdur.

İlyasam, el üçün qaynayır qanım,
Elsiz kimə gərək şeirim, dastanım,

Bu barlı-bəhrəli Azərbaycanın
Bu kiçik parçası Gədəbəydədir!

İlyas Tapdıq dağlardan pərvazlanıb. Dağlar onun arxası, dayağı, sözünün söykənci və ucalığıdır.

Şairin özü də, sözü də bu dağlara baş əyir:

Hər ürəyin payızı var, qışı var,
Hər yuvanın bir qayıdan quşu var,
Çiçəyində anamın göz yaşı var,
Dağlar, sizə baş əyməyə gəlmişəm...

Anam elin əhvalını sormağa,
Baba yurdda bir daş olub durmağa,
Aşığını oxutdurub yormağa,
Dağlar, sizə baş əyməyə gəlmişəm!

Əziz oxucular! Bu il noyabr ayının 30-da sevimli şairimiz İlyas Tapdığın anadan olmasının 80 illik yubileyidir. Bu münasibətlə gəlin İlyas Tapdığı səmimi qəlbdən təbrik edək, ona cansağlığı, uzun ömür və yaradıcılığında yeni-yeni uğurlar arzulayaq.

Yubiley tədbirlərinin keçirilməsi:

Ədəbi mühitə, söz aləminə gələn gündən İlyas Tapdığın adını eşitmişik, şeirlərini oxumuşuq. İlyas Tapdıq ədəbiyyata əsasən əllinci illərdə gəlib. Yarım əsrdən çoxdur ki, İlyas Tapdığın şeirləri sevilə-sevilə oxunur, bötöv bir nəsil onun yaradıcılığından bəhrələnir.

Hələ tələbə ikən ilk şeirlər kitabı 1955-ci ildə “Bakının gecəsi” adı ilə işıq üzü görmüşdür. “Bakının gecəsi” adlı ilk kitabından sonra bir-birinin ardınca “Bulaq başında” (1958), “Gözlər” (1959), “Xumar” (1960), “Arxalı dağlar” (1962), “Bir eşqin şimşəyi” (1966), “Çimnaz oynayır” (1967), “Bir gülün qönçəsi” (1970), “Qızlar...qağayılar” (1977), “Qaçaq dovşan” (1982), “Nağıllı ağaclar” (1985), “Şıltaq günəş” (1987), “Məhəbbət yolları (1990), “Şeir sevən balalar” (2005), “Seçilmiş əsərləri” (2010) və s kitabları nəşr olunmuşdur.

Beləliklə, həm lirik və həm də uşaq şairi kimi tanıdığımız İlyas Tapdığın bu il 80 yaşı tamam olur. Bu münasibətlə respublikamızın bir çox təhsil müəssələrində məktəblərdə, kitabxanalarda, lisey və gimnaziyalarda həmçinin F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında yubiley tədbirlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Yubiley tədbirlərinin geniş və maraqlı olması üçün ən əvvəl kitabxanada İ. Tapdıq yaradıcılığı ilə bağlı sərginin keçirilməsi məqsədəuyğun olardı. Sərginin rəngarəng olması üçün ilk öncə İ.Tapdıqğın ailə albomundan bir neçə şəkil nümayiş etdirmək olar. Sərgidə həmçinin İ.Tapdığın kitabları ilə yanaşı

dövrü mətbuatda çap olunan məqalələrin kartotekası da öz əksini tapmalıdır. Sərgi müxtəlif başlıqlar altında keçirilə bilər. Məsələn, “Şeirimin canıdır bu el, bu vətən”, “Uşaq ədəbiyyatının İlyas Tapdığı”, “Uşaqların sevimlisi İlyas Tapdıq”, “Uşaqların yaxın dostu”, “İlyas Tapdıq-80”, “Şeir sevən balalar” və s. İndi isə sərginin nümunəsini veririk.

BAŞLIQ:

1. “İlyas Tapdıq-80”
2. İlyas Tapdığın portreti.
3. Görkəmli insanların İlyas Tapdıq haqqında söylədikləri sitatlar.
4. Dövrü mətbuatda çap olunan məqalələrin kartotekası.
5. Kitablarının nümayişi.
6. Şeir parçası

   Sən yaşa ömrünü Xızır İlyasın,
   Yetmişin üstünə beş gələn kişi.
   Şirin nəğmələri yaz ətri verən,
   Bu qoca dünyaya qış gələn kişi.

Ailə albomundan foto görüntülər.

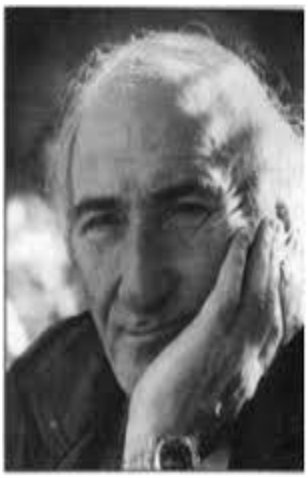

KİTABLARININ NÜMAYİŞİ:

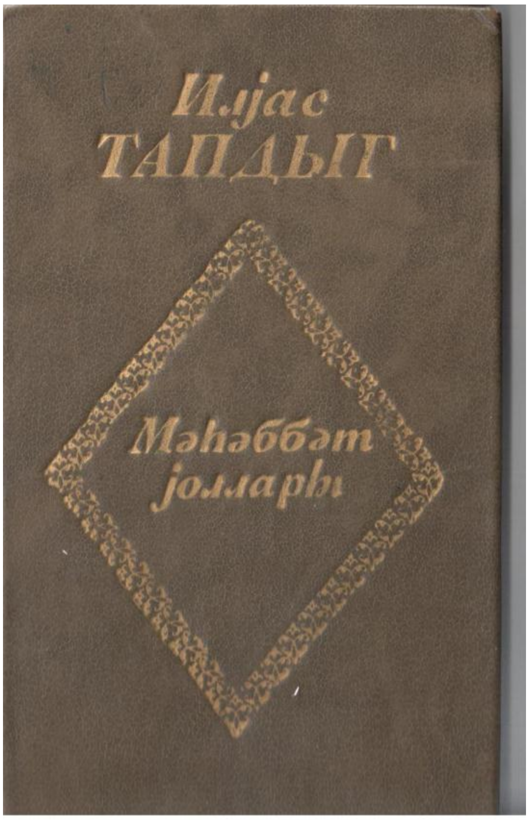

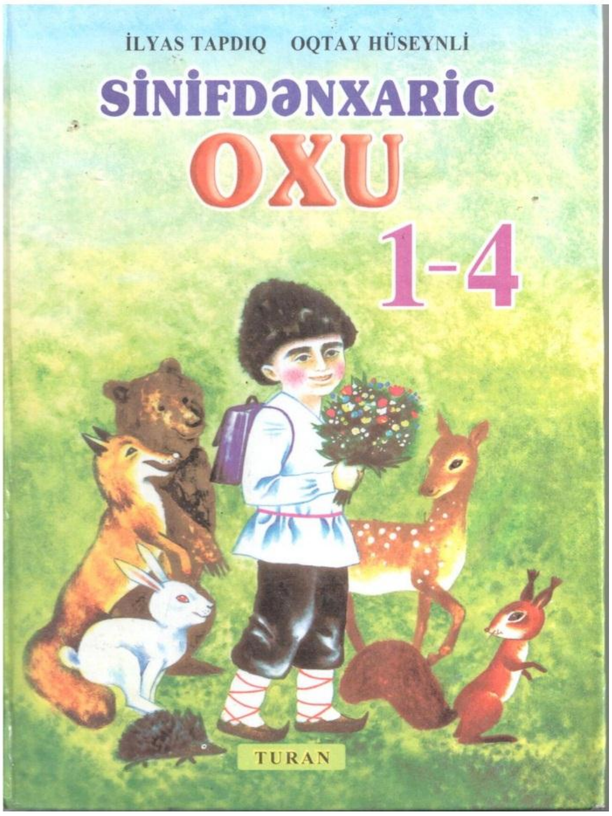

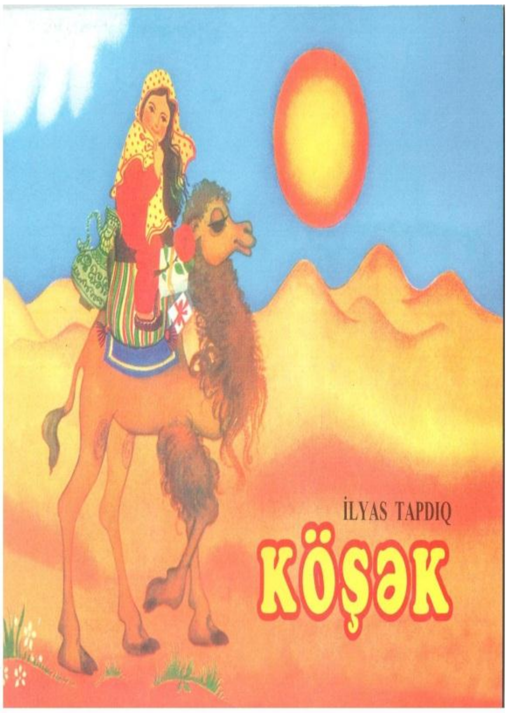
İLYAS TAPDIQ
KÖŞƏK

ЧИМНАЗ ОЈНАЈЫР
ИЛЈАС
ТАПДЫГ

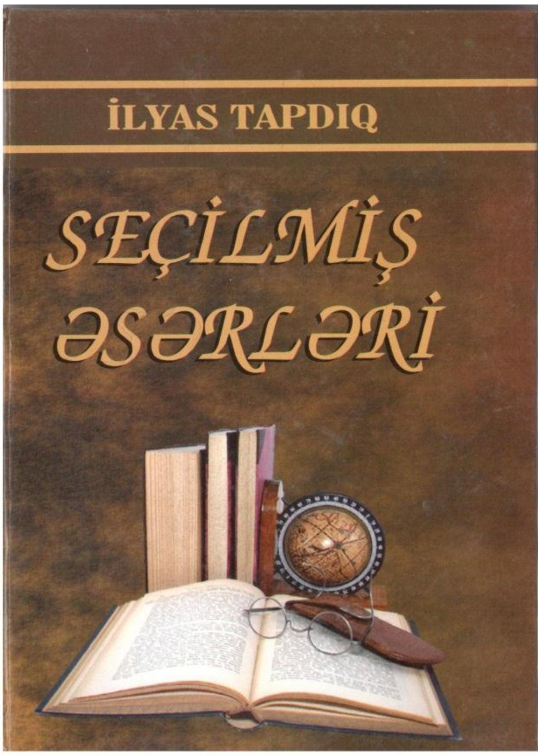
İLYAS TAPDIQ
SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

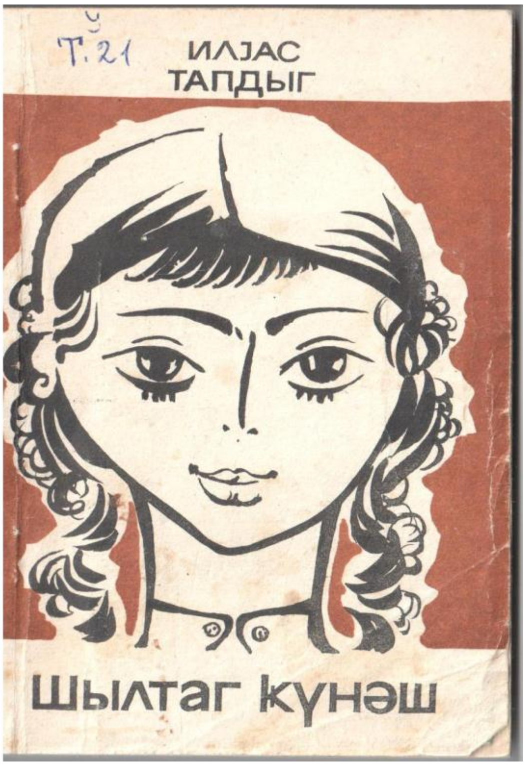
ИЛЈАС
ТАПДЫГ
Шылтаг күнәш

И.Тапдыг
тәпәләр

İLYAS TAPDIQ
ŞEİR SEVƏN
BALALAR

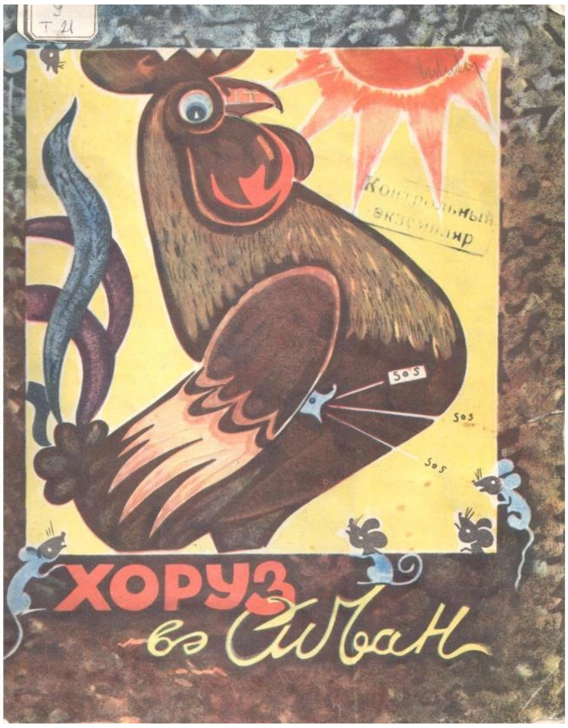
Хоруз
вә Сичан

SİTATLAR

1. İlyas Tapdıq təzə söz deməyə, öz oxucularını düşündürməyə səy edən istedadlı şairdir. İlays Tapdıq gənclik şairidir.

   Süleyman Rüstəm
   Xalq şairi

2. Uşaq ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri, tanınmış şəxsiyyətləri onun bu sahədə gördüyü işləri yüksək qiymətləndirmiş, onu Abdulla Şaiq kimi böyük müəllim və ustad yazıçı ilə müqayisə etmişlərsə bu fikir bədii fakt kimi İlyas müəllimin ədəbiyyatımızdakı yerini, onun əsərlərinin tarixi əhəmiyyətini çox gözəl müəyyənləşdirmişdir.

   Zəlimxan Yaqub
   Xalq şairi

3. İlyas Tapdıq xalq ədəbiyyatından yaradıcı bəhrələnən bir söz ustasıdır.

   Zahid Xəlil
   Filologiya elmləri doktoru, professor

4. "İlyas Tapdığın şeirlərində həyati müdriklik və sadəlik var. Bu yaradıcılıqda ən çətin yoldur"

   Ələviyyə Babayeva
   Nasir, tərcüməçi, yazıçı

5. "İlyası bizə sevdirən hər şeydən əvvəl əsərlərindəki xəlqilik, vətənpərvərlik, beynəlmiləlçilikdir"

   Hüseyn Arif
   Xalq şairi

6. "İlyas sevilən şairdir. İlyas ürək şairidir. Şeirləri sərhədləri keçir, ürəklərdən-ürəklərə yol tapır, musiqi ilə qovuşur, mahnılara çevrilir, aşıqların sazında gül açır, güllənir.

   Nahid Hacızadə
   Yazıçı, dramaturq

7. İlyas müəllim həmişə yaz, yarat yenə əvvəlki şövqlə, yaradıcılıq ehtirası ilə. Sən qocalığının gəncliyini yaşayırsan...

   Vaqif Yusifli
   Yazıçı

İ.Tapdıq yaradıcılığı ilə uşaqları daha yaxından tanış etmək üçün sərgi qarşısında söhbətlər də aparmaq olar. Söhbətə kitabxanaçı belə başlayır:

Bildiyiniz kimi, İ.Tapdıq ötən əsrin 50-ci illərində ədəbiyyata gələn istedadlı şairlərimizdəndir. Onun şeirlərini biz oxucular yarım əsrdən artıqdır ki, sevə-sevə oxuyur, bütöv bir nəsil onun yaradıcılığından bəhrələnirik.

İ.Tapdığın ilk kitabı hələ tələbə ikən 1955-ci ildə işıq üzü görmüşdür. Onun yaradıcılığının qayəsi Vətən, xalqdır. Şeirləri əsasən xalq ruhunda köklənib. Onun

yazdığı şeirlərin bir neçəsi dərsliklərə salınıb. Poetik parçaları ahəngdar, musiqili olduğundan bəstəkarlar şeirlərinə bir çox mahnılar bəstələyib.

Yaradıcılığını əsasən uşaqlara həsr etmiş Ilyas Tapdığın bir çox şeir, nağıl və povestləri yaddaqalan və təbiidir. “Şıltaq günəş”, “Baba və Mehriban”, “Çimnaz oynayır”, “Ata, gəl gəzək”, “Balaca sağıcı”, Balaca baramaçı”, “Ayı kim sındırıb”, “Mən xalamın qızıyam” və s. şeirləri bunlara misaldır.

İ.Tapdıq həm də tərcüməçi kimi fəaliyyət göstərmişdir. F.Tutçev, L.Ukrainka, M.Zoşşenko, R. Bernis, Y.Raynis, Abay, E.Mejelaytis, Aybek, Uyğun, Zülfiyyə və s. görkəmli sənətkarların yaradıcılığından nümunələri dilimizə çevirib, eyni zamanda şeirləri rus, belarus, qırğız, türkmən, eston, bolqar, çex və s. dillərə tərcümə edilmişdir.

Uzun illər “Gənclik” nəşriyyatı və Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında çalışmış İlyas Tapdıq bu illər ərzində 700-dən çox kitabın redaktoru olmuş, Azərbaycan Televiziyasında gənclər üçün bir neçə verlişlərin baş redaktoru vəzifəsində çalışmışdır. 2003-cü ildən Prezident təqaüdçüsüdür. Söhbətdən sonra uşaqlara İlyas Tapdıq yaradıcılığı ilə bağlı bir çox suallar vermək olar.

1. ☺İlyas Tapdıq kimdir və o, yaddaşınızda necə qalıb?
   İlyas Tapdıq görkəmli uşaq şairidir və yaddaşımızda da uşaq şairi kimi qalıb.
2. ☺İlyas Tapdığın hansı şeirlərini əzbər bilirsiniz?
   İlyas Tapdığın “Şıltaq günəş”, “Telli”, “Kirpinin məktubu”, “Günlərin adı”, “Arı və Camal”, “Tural və Xəyalə”, “Nərgiz”, “Qorxaq qurbağalar”, “Gül dadır” və s.
3. ☺“Günlərin adı” şeirində Bünyad günlərə necə ad verir?
   Bazar ertəsi-günbir, çərşənbə axşamı-güniki, çərşənbə günü-günüç, cümə-günbeş, şənbə-günaltı.
4. ☺Şairin təbiət və heyvanlar haqqında hansı şeirlərini bilirsiniz?

“İldırım”,“Yaz bayramı-saz bayramı”,“Bahar yurduma bağlarla gəldi”,“Bildirçin”,“Cüyür”,“Quzu”, “Dana”, “Keçim”, “Çəpiş”, “Balaca buzov”, “Arılar-ayılar”, “Kirpi”.

İlyas Tapdıq yaradıcılığı ilə bağlı keçirilən tədbirlərdən biri də ucadan oxudur. Ucadan oxu kiçik yaşlı uşaqların ən çox sevdiyi tədbirlərdən biridir. Ucadan oxu uşaqlarda şeir demək bacarığını yüksəldir, onlarda şeir demək həvəsini artırır. Tədbirdə İlyas Tapdığın bir neçə şeirlərinin ucadan oxusunu təşkil etmək olar. Məsələn, “Şeir sevən balalar”, “Hamı şeir söyləyir” kimi şeirləri misal göstərmək olar.

HAMI ŞEİR SÖYLƏYİR.

Aysel kitab oxuyur,
Kitabdan doymur Aysel,
Kitabları əlindən
Heç yerə qoymur Aysel.

Aysel bilən şeirləri

Ana da əzbərləyir.
Aysel bir sözü çaşsa,
O sözü ana deyir.

Onun oyuncaqları
Şeirlərlə əylənir.
Aysel oxuyan şeiri
Evdə hamı öyrənir.

Hələ təkcə budurmu?
Həyətdəki uşaqlar,
Ayselgilə həmişə
Gələn əziz qonaqlar,

Aysel bilən şeirləri
Onlar da əzbər deyir.
Bir də görürsən hamı
Xorla şeir söyləyir.

Yazılıb doğma dildə,
Bu şeirlər şirindir.
Bəlkə bununçün belə
Aysel olub şirindil...

Tumarlayıb saçını,
Tərifləyib biz onu,
Soruşuruq Ayseldən
Gələcək arzusunu,

Fərəhlənir: Böyüyüb
Müəllim olacam mən.
Sizə də öyrədirəm
Dərslərimi indidən!

F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında nəzərdə tutulan tədbirlərdən biri də şairlə görüşdür. Yubileylə bağlı kitabxanaçı tədbirə bir çox qonaqları dəvət edə bilər. İlyas Tapdıq yaradıcılığı ilə bağlı görüşə şair və yazıçılarla yanaşı, məktəbliləri və kiçik yaşlı oxucuları dəvət etmək məqsədəuyğundur. Tədbirin açılışı üçün söz F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının müdiri Şəhla Qəmbərovaya verilir. Şəhla xanım tədbiri açıq elan edir.

Hörmətli İlyas müəllim!

Sizi Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsini şərəfli 80 illik yubileyiniz münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirik.

Siz 1934-cü ilin payızında respublikamızın ən səfalı guşələrindən biri olan Gədəbəy rayonunun Alnavat kəndində anadan olmusunuz. Atanız Böyük Vətən Müharibəsi cəbhələrindən qayıtmayıb. Siz uşaqlıq illərindən həyatın acısını dadmış, zəhmətə qatlaşıb ailənizə arxa-dayaq olmusunuz. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna daxil olmusunuz. Tələbəlik illərində yaradıcılıq istedadınız çoxlarını heyran qoymuşdur. O illərdə "Atamın son məktubu", "Bakının gecəsi" kimi şeirləriniz ədəbi mühitdə sözün əsl mənasında səs salmışdır. 21 yaşında ikən "Kəndimizin çobanı" adlı poemanız Azərbaycan və rus dillərində kitab şəklində çap olundu. Və bundan sonra bir-birinin ardınca çox kitabların sevincini yaşamısınız. Bu kitablarınız da geniş oxucu auditoriyasının rəğbətini qazanmışdır.

Hörmətli İlyas müəllim! Siz qüdrətli bir söz ustası, bir sənətkar kimi balalarımızın ən çox sevdiyi şairlərdən birisiniz. Sizin qələmə aldığınız şeirlər sərhədlər keçir, ürəklərdən-ürəklərə yol alır, musiqi ilə qovuşur, mahnılara çevrilir. Bu gün biz bir daha fəxr edirik ki, Azərbaycanımızın belə gözəl və qüdrətli şairləri var. Bu münasibətilə biz sizə ulu tanrıdan cansağlığı, uzun ömür və yaradıcılıq uğurları arzulayırıq. İndi isə söz bir çox tanınmış uşaq şair və yazıçılarına verilir. Çıxışlardan sonra məktəbli oxucular şairin "Qoçaq Dovşan" adlı nağılından səhnəcik göstərirlər. Səhnə dekorativ ağac və güllərlə bəzədilir. Uşaqlar Dovşan, Tülkü geyimində səhnəyə daxil olurlar.

Dovşan:

Dovşan meşə yolunda,
Bir səbət də qolunda
Qaça-qaça gedirdi,
Bir tülkü onu gördü.
Gəlib çıxdı yoluna,
Salam verib tez ona,
Dedi:
-Xoş gördük səni,
Tək gəzirsən meşəni,
Mübarəkdir səbətin,
Harayadır niyyətin?

Tülkü:

-Az öyün,
Meşədəki yemliyin
Yerini mən bilirəm!
Şirin cana yemliyin
Xeyrini mən bilirəm!
Yuvamınca yanında,
Bitir bağ-bostanımda,
Yedikcə kökəlirəm,
İndi ordan gəlirəm.
Sovqat da bağlamışam,
Yuvamda saxlamışam,
Bilirdim, səhər-səhər
Sənintək bir dost gələr,

Dovşan dedi:
-Gedirəm,
Səhəri seyr edirəm,
Xoşlayıram baharı,
Dinləyirəm quşları,
Çıxıb çölə-çəmənə,
Xəstə dovşan nənəmə
Bir az yemlik yığacam,
Elə, özüm də acam,
Yemlik yeyib doyunca,
Yenə bu yol boyunca
Qayıdacam yel kim,
Görəcəyəm nənəmi!

Olar mənim qonağım.
Gedək, bir az da yığım,
Sən sevinə-sevinə
Apar nənən evinə!
Yeyib dərhal sağalar,
Ona da hörmətim var!

Dovşan:

-Can tülkü,
Gözəl, mehriban tülkü,
Çox sağ ol təklifinlə,
Ancaq sözümü dinlə,
Hörmətim çoxdur sənə,

Nənəm tapşırıb mənə,
Qoşulmayıb heç kmə,
Tez qayıdıb evimə.
Səninlə getsəm əgər,
Nənəm məndən inciyər.
Yemliyi, küsüb yeməz.
Arxayın-arxayın gəz,
Doğma talama çatım,
Yemlik yığıb qayıdım!

Tülkü:

-A dovşan,
Sən nə yaman qorxaqsan,
Bir səbət yemlik nədir?
Bu da bir bəhanədir,
Həm də bir az gəzərsən,
Bostanımı bəzərsən
İncə qədəmlərinlə,..
Uzaq deyil,
ərinmə!
Gedək bağ-bostanıma,
Özün bax bostanıma!
Kələmə də qonaq ol...
Getmirsən getmə,
sağ ol!
Məndən təklif etməkdir...
İndi çiçək-çiçəkdir,
Bükülür ağ kələmim,
Kökünü yağlayıram,
Qulluqçu saxlayıram
Hindən çıxıb toyuqlar,
Hər axşam onu yoxlar,
Dimdiyilə suvarar,
Kirpi gəlib aparar

Qırılan yarpağını...
Sürümə ayağını,
Di gəl gedək, qonaq ol,
Qırıb apar nənənə,
Acığı tutmaz sənə!
Dovşan dedi:
-Çox sağ ol,

Dosta mehriban tülkü,
Gedəmmərəm, can tülkü!
Evimizin yanında,
Xalamın bostanında,
Bilirsən nə aləm var,
Kələmdən çox kələm var,
Qalıb başdı-başına;
Gəlsə bütün dost-aşna
Bostanımız sovulmaz,
Bir nəfər də qovulmaz!
Yeyib gedər ac gələn!..
Amma ki, Ağacdələn
Baxmadı heç kələmə,
Mənim yazıq nənəmə
Təkcə, yemlik buyurdu...
Tülkü yalan uydurdu,
Dedi:-Dovşan, o quşun,
O, dimdiyi sınmışın
Sözünə aldanmayın,
Kiçik ürəyi xayın
Yaramazın biridir,
Həmişə ağac didir,
Dimdiyinə veribdir
Olub-qalan gücünü,
Tutur cücü-mücünü,
Çox ağılsız bir quşdur,
Onun kəlləsi boşdur,
Pəhriz buyurub o gün,
Ac saxlayıb düz on gün.
O mənim nənəmi də,
Taladakı zəmidə
Taxıllıqda öldürüb,
Paxıllıqdan öldürüb,
Üstümüzə güldürüb.

ARMUD

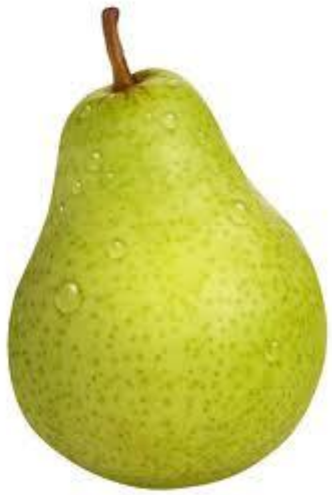

Dağın yamacı...
Yamacda bitib
Armud ağacı.
Bıtraq kimidir
Ağacda armud,
Düşsə gillənər
Yamacda armud.

Ayı armudu
Görüb sevindi,
Mayallaq vurdu:
Armud mənimdi!
Armud mənimdi!!
Budaqlarını çəkib əyərəm,
Çıxıb başına,
Bir-bir yeyərəm!
Qarğa armudu
Görüb sevindi:
Qar-r-alıb budur,
Armud mənimdi!
Q-armud mənimdi!!
Xətrim istəsə
Dimdikləyərəm,
Qonub budağa
Bir-bir yeyərəm.

ÜZÜM

Düzüm- düzüm
Ağ üzüm,
Günəşin damlasısan,
Sən də ana torpağın
Qənd-şəkər balasısan!
Baxımsız qoymaq olmaz,
Üzümdən doymaq olmaz.

BADAM

Bahadur babam
Əkibdir badam.
Deyir bu ağac
Hər bağda bitməz.
Münbit olmayan
Torpaqda bitməz!
Bağa çağırar
Bənna atamı.
Qorxur ki, külək
Sındırar cavan,
Pöhrə badamı.

Yeldöyər səmtə
Çəkir daş hasar;
Qumla basdırar
Onu gilavar.

Bahadur babam
Hərdən deyir ki:
Hər dağ adamı
Tanıya bilməz
Bağda badamı!
Badam çox sevir
İsti yer, hava...

Badam içindən
Nənəm bişirdi
Bizə paxlava.

FINDIQ

Başı dolu
Fındıq kolu,
Ağırlaşıb
Tutub yolu.

Topa-topa
Kollarından
Əyib dərdik
Biz fındığı.

Nəm çürüdər
Yaş yığılsa,
Günə sərdik
Biz fındığı!

İstəyirsən,
Kisəyə yığ,
Fındığını.
İstər doldur
Gələn qışa
Sandığını!

Şabalıd

Şabalıddı,
Şah palıddı,
Çox ağacdan
Ucadır!
Adi ağac deyildir,
Elə bil ki, meşədə
Qurub yaşıl
Bir çadır.
Yayda birdən
Nə gördük:
Budaqlardan
Asıldı
Bala-bala
Kirpilər.
Kirpilərin
Qoynundan
Çıxdı qəşəng
Körpələr.
Payız gəldi
Yel əsdi,
Saçlarını dağıtdı.
Qərzəyini havaya,
Meyvəni
Yerə atdı.
Çox sevindi uşaqlar:
Dənləyək,
Şabalıddı!

İlyas Tapdığı oxuculara yaxından tanıtmaq və sevdirmək üçün F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasında ədəbi-bədii gecənin keçirilməsi daha vacibdir. Tədbir iki hissədən ibarət olur. Tədbirə İlyas Tapdıqla yanaşı bir çox şair və yazıçıları, ədəbiyyat müəllimlərini və s. dəvət etmək olar. Ədəbi-bədii gecə

oxucuların ən çox sevdiyi tədbirlərdən biridir. Tədbirin birinci hissəsi şairin yaradıcılığı ilə bağlı çıxış və məruzələrlə başlayır. İkinci hissədə isə şair İlyas Tapdığın şeirləri, nağıl və poemaları uşaqlar tərəfindən soylənilir. “Uşaq ədəbiyyatının İlyas Tapdığı” adlı ədəbi-bədii gecənin ssenarisini nümunə üçün veririk. Səhnədən İlyas Tapdığın portreti asılır. Yubileylə bağlı səhnə gül-çiçəklə bəzədilir.

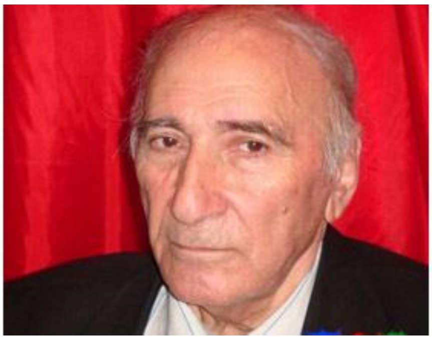

I Aparıcı:

Hörmətli tədbir iştirakçıları! Sizi Uşaq ədəbiyyatının ən gözəl yazarlarından biri İlyas Tapdığın 80 illik yubileyində xoş gördük.
İlyas Tapdıq ədəbiyyata gəldiyi ilk gündən uşaqların sevimlisi olub. Onun uşaqlar üçün yazdığı şeirlər elə uşaqlar kimi təbii, saf və sadədir. Şeirlərində cazibədarlıq, hərarət, səmimiyyət ən əsas yeri tutur. Onun təbiət hadisələrinə, ağaca, çiçəklərə, torpağa, Xəzərə, küləyə, yağışa həsr etdiyi ürəkdən gələn, ürəyə axan şeirləri, heç kimə oxşamayan özünəməxsus, bənzərsiz poeziyası Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının ən gözəl incilərindən biri kimi uşaqların yaddaşına həkk olunub.

Öyünürdü şair yenə,
Öyünməyə haqqı vardı.
Misrasına əl vuranın
Söz əlini yandırardı.

Əsərləri dünyanın bir çox dillərinə tərcümə olunan, kitabları keçmiş SSRİ məkanında kütləvi tiraylarla çap olunan, ömrü boyu sazımızın-sözümüzün keşiyində dayanan, ustad aşıqlarımızın dostu, gənc şairlərin qayğıkeş ağsaqqalı olan, “Gədəbəydədir” qoşmasıyla doğulduğu torpağın himnini yazan, bir uşaq saflığından yaranmış uşaq şeirləriylə balalarımızın mənəvi dostuna çevrilən şair İlyas Tapdığın bu gün 80 yaşı tamam olur. Bu münasibətlə gəlin sevimli şairimiz İyas Tapdığı bir daha təbrik edək və sözü ona verək.

Əziz uşaqlar, bir məktəbdə görüş zamanı mənə belə bir sual verdilər: “Siz uşaq şeirini nə vaxt yazırsınız?” Mən bu suala dərhal cavab verməkdə çətinlik çəkdim, düşündüm. Belə fikrə gəldim ki, mən uşaqlar üçün həmişə şeir yazıram. Məsələn, maraqlı bir sualın verildiyi vaxt, yaxud dostlarımla

bağda gəzdiyim vaxt, ya səfər zamanı yollarda, qatarda, təyyarədə olduğum vaxt. Axı, hər yerdə uşaqlar var, onların şən əyləncələri, bəzən nadincliyi, dəcəlliyi var. Bütün bunlar mənə şeir yazmaqda kömək edir. Mən sizinlə hər dəfə rastlaşanda fikrimə təzə misralar damır, bunlar itmir, yığılır-yığılır, axırda sizin üçün şeir olur. Siz görüş zamanı mənə bir dəstə gül verəndə, şeirimi əzbər deyəndə, mən də çox sevinirəm. Həmişə sizə minnətdaram, öz uşaqlıq illərimi, uşaqlıq dostlarımı, sizə şeir yaza-yaza , heç vaxt unutmuram. Buna görə də mənə dərs deyən, şeir əzbərlədən müəllimləri həmişə hörmətlə xatırlayıram. Əziz uşaqlar, mənim də sizə məsləhətim ondan ibarət olar ki, siz də həmişə müəllimlərinizi hörmətlə xatırlayın, yada salın.

Soruşdun hardanam, Şirin xaloğlu,
Ömrümün binası Gədəbəydədir.
Anamın boynuma dolanan qolu,
Yuxumun laylası Gədəbəydədir.

Daşlardan tökülən gur şəlalələr,
Çəmənə od salan yanar lalələr,
Ayaz gecələrdə düşən yalələr,
Otların sırğası Gədəbəydədir.

Gəzib dolaşanda binələrini,
Əzmə çiyələyin dənələrini,
Dərənin dərini, suyun sərini,
Dağların qocası Gədəbəydədir.

“Dəli Koroğlu”ya çəkilən zillər,
Çeçele barmaqla vurulan güllər,
Gözəllər eşqinə gözəlləmələr,
“Sarıtel” havası Gədəbəydədir.

Cığırlar yollara calaq-calaqdır,
Çeşmələr çaylara budaq-budaqdır,
Qayalar təpədə daraq-daraqdır,
Koroğlu qalası Gədəbəydədir.

Səhnəyə uşaqlar daxil olur. İlyas Tapdığın bir neçə şeirini söyləyirlər.

BALACA TURAL

Beşcə yaşı var
Hələ Turalın,
Amma nə qədər
Çətin sualın
Cavablarını
Bilir əzbərdən.
Qəribə sözlər
Uydurur hərdən.
Bala pişiyə
Bir kəlmə "miyoş"
Ad verib Tural.
Evə bir kirpi
"Tikanlı qonaq"
Gətirib Tural.
Deyir yaxşı bax,
Nənə bu kirpi
Yumru yumaqdır.
Turala bundan
Anası corab
Toxuyacaqdır...
Şəkillər yığır,
Öyrənir çoxlu
Heyvan adları;
Ən çox bəyənir
Köhlən atları;
Deyir: özümə
Bir at alacam!
Böyüyüb mən də
Çapar olacam!..

K İ R P İ

Mənə yumaq tap gətir.
Bircə yumaq sap gətir.
Bir yumaqda yüz iynə,
Hamısı dümdüz iynə!

II Aparıcı:

Dahi Belinski deyirdi ki, “uşaq şairi olmaq yox, doğulmaq lazımdır”. Son əlli ilin uşaq poeziyasını İlyas Tapdığın yaradıcılığı olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Onu da qeyd edək ki, İlyas Tapdığın gözəl bir uşaq şairi olmasından, şeirlərində uşaq psixologiyasına bələdliyindən və bu sahədə ardıcıl fəaliyyət göstərməsindən digər müəlliflər söz açmışlar. Onun “Meşənin mahnısı”, “Çiçəklərim, güllərim” şeirlər-poemalar kitabları bir neçə nəslin yaddaşında həkk olunan poeziya örnəkləridir. Uşaqlar üçün yazmağın çətinlikləri çoxdur, məsuliyyəti ondan da böyükdür və İ.Tapdıq bu çətinlikləri və məsuliyyəti çox yaxşı duyur. O, yaxşı bilir ki, uşaqla uşağın öz dilində danışmaq lazımdır. Bu məqamda unudulmaz şairimiz Səməd Vurğunun sözləri yadımıza düşür: “Uşaq xəyalı səyyardır. O, güldən-gülə, çiçəkdən-çiçəyə qonan bir kəpənəyə bənzər. Daim hərəkət edən uşaq təbiətinin hüsnüdür. Xəyal və romantika bu təbiətin qanadlarıdır”. İlyas Tapdıq da uşaq şeirlərində məhz bu romantikaya meydan açan, uşaqları təkcə dünyanın bilməcələri ilə tanış olmağa deyil, həm də gələcəyə qanadlandırır.

I Aparıcı:

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, İlyas Tapdıq Azərbaycan folkloru, Aşıq yaradıcılığı haqqında bir sıra sanballı məqalələr müəllifidir. Təsadüfi deyil ki, 1972-ci ildə çəkilən “Aşıq Ələsgər” sənədli filminin ssenarisini İlyas Tapdıq yazmışdır. “Aşıq Alı” pyesinin müəllifi kimi

tanınan İ.Tapdıq Aşıq Şəmşir, Aşıq Kamandar, Hüseyn Saraclı, Aşıq Əmrah, Aşıq Ədalət, Əkbər Cəfərov haqqında da maraqlı məqalələr yazmışdır.
Şairin uşaqlar və böyüklər üçün yazılmış onlarla şeirlərinə bəstəkarlarımızdan C.Cahangirov, R.Haciyev, Ş.Axundova, T.Hacıyev, V.Adıgözəlov, O.Zülfüqarov, N.Məmmədov, B.Kərimov, O.Kazımov, S.İbrahimova, A.Sultanova, O.Rəcəbov, M.Babayev, R.Şəfəq, E.Rüstəmov, C.Zeynallı, Z. Məmmədova və başqaları musiqilər bəstələmişlər.
Təşviqat qatarları ilə Azərbaycanın bir sıra şəhər və kəndlərində, alı məktəb auditoriyalarında, orta məktəb zallarında həmişə oxucular qarşısında öz şeirlərini oxumuş, onlarda yüksək vətənpərvərlik duyğuları aşılamış İlyas Tapdıq mütəmadi olaraq F.Köçərli adına Uşaq Kitabxanasında keçirilən tədbirlərdə iştirak etmiş, rəngarəng, təravətli şeirlərini körpələrimizə ərməğan etmişdir. Beləki, F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə bir neçə ildir ki, "Kitab karvanı İpək yolu ilə" adlı təbbirlər keçirir ki, bu tədbirlərdə bir çox uşaq şair və yazıçılarımızla yanaşı sevimli şairimiz İyas Tapdıq da iştirak etmişdir. Bu tədbirlərə İyas Tapdıq sevə-sevə qatılmış öz şeirlərini, nağıllarını, hekayə və povestlərini bölgələrimizdə yaşayan uşaqlara ərmağan etmişdir. Hal-hazırda da İyas Tapdıq Respublika Uşaq Kitabxanasında keçirilən bütün tədbirlərdə iştirak edir. Sonda İlyas müəllimə Allahdan cansağlığı arzu edək ki, həmişə gözəl, şirin, maraqlı söhbətləri ilə bizləri sevindirsin. Şair ömrü uzun olur deyirlər. Sazın, sözün ömrü qədər olan ömrünüz uzun osun İlyas müəllim. Gələcəyə doğru yolunuz daha da uğurlu olsun. Bu müqəddəs yolda sizə uğurlar arzulayırıq! İnanırıq ki, sizi sevən balalarımızı, körpə fidanlarımızı rəngarəng, duru, təravətli şeirlərinizlə bir daha sevindirəcək, onların qəlbinə yol tapacaqsınız.
Sonda Fəxrəddin Meydanlının şeiri ilə tədbirimizi sona çatdırırıq.

Şair pərvazlanar doğma elində,
Hər çiçək gözəldir öz güllüyündə.
Söz mumtək əriyər şair dilində
Hopub təravəti baxçanın, bağın,
Şeirinə-sözünə İlyas Tapdığın.

Batırıb hər sözü bala, yazıbdır,
Bürüyüb qumaşa, şala, yazıbdır.
Yapıb qala üstən qala, yazıbdır
Yonubdur hər sözün tinin, bucağın,
Bərq vurur kalamı İlyas Tapdığın.

Bağlayar ünsiyyət hər adi kəslə,
Səsləyər dostları ahəstə səslə.
Oxuyar şeirini hamı həvəslə
Verməyib hədərə ömrün bir çağın,
Qızıldır hər anı İlyas Tapdığın.

Onun könlü-gözü dağda, meşədə,
Tutub qərarını çətin peşədə.
Hələ deyilməmiş sözü şişədə
Pöhrələr bürüyüb qolun-budağın,
Yetmişbeş baharlı İlyas Tapdığın.

Ömür pay-pay olar, hamıya çatmaz,
Hamı pay istəyər, əl paya çatmaz.
Paylar da pay alar, pay, paya çatmaz
Əsrin dörddə üçü şair, dayağın,
Bir payı hələ var İlyas Tapdığın.

Şair doğma yurda, elə bağlıdı,
Şairin ömürü xoş növrağlıdı.
Şair mərd doğulub, bir mərd oğludu
Odur yetirməsi ana torpağın,
Gədəbəy vətənli İlyas Tapdığın.

Güvənib əqlinə, işə, əməyə,
Kimsəni çağırmaz gəlsin köməyə.
Haqqın var Fəxrəddin, belə deməyə
Zirvəsi qar olar vüqarlı dağın,
Bəyaz saçları tək İlyas Tapdığın.

S O N!

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. İ.Tapdıq. Seçilmiş əsərləri.-B.: "Şur", 2010.-667 s.
2. İ.Tapdıq. Bir gülün qönçəsi.-B.: Gənclik, 1970.-123 s.
3. İ.Tapdıq. Çimnaz oynayır.-B.: Gənclik, 1967.-47.
4. İ.Tapdıq. Qızlar...qağayılar.-B.: Azərnəşr, 1977.-153 s.
5. İ.Tapdıq. Qoçaq dovşan. –B.: Gənclik, 1982.-143 s.
6. İ.Tapdıq. Xoruz və siçan.- B.: Gənclik, 1976.-7 s.
7. İ.Tapdıq. Məhəbbət yolları.-B.: Yazıçı, 1990.-244 s.
8. İ.Tapdıq. Nağıllı ağaclar.- B.: Gənclik, 1985.-188 s.
9. İ.Tapdıq. Şeir sevən balalar.-B.: "Turan evi", 2005.- 528 s.
10. İ.Tapdıq. Şıltaq günəş.-B.: Gənclik, 1987.-160 s.
11. İ.Tapdıq. Təpələr.-B.: Gənclik, 1960.-58 s.